

Kommunala frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motioner om kommunala frågor från den allmänna motionstiden 2010. Motionerna rör en resultatutjämningsfond eller balansfond för kommunerna, det kommunala skatteutjämningsystemet, avknoppning av kommunal verksamhet, privatiseringarnas samhällsekonomiska konsekvenser, vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdsvksamheter, momskompensation till friskolor, avgiftsbeläggning av myndighetsutövning samt sommarjobb för gymnasieelever.

Utskottet avstyrker samtliga motioner. I betänkandet finns tre reservationer från S, SD och V.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
En resultatutjämningsfond eller balansfond för kommunerna	6
Det kommunala skatteutjämningsystemet	8
Avknoppning av kommunal verksamhet	12
Privatiseringarnas samhällsekonomiska konsekvenser	17
Vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdsverksamheter	21
Momskompensation till friskolor	24
Avgiftsbeläggning av myndighetsutövning	26
Sommarjobb för gymnasieelever	29
Reservationer	31
1. Privatiseringarnas samhällsekonomiska konsekvenser, punkt 4 (SD)	31
2. Privatiseringarnas samhällsekonomiska konsekvenser, punkt 4 (V)	31
3. Vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdsverksamheter, punkt 5 (S)	33
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	35
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En resultatutjämningsfond eller balansfond för kommunerna

Riksdagen avslår motionerna
2010/11:K230 av Roger Haddad (FP) och
2010/11:Fi237 av Jan Ericson (M).

2. Det kommunala skatteutjämningsystemet

Riksdagen avslår motionerna
2010/11:Fi235 av Malin Löfsjögård m.fl. (M) och
2010/11:N323 av Kent Persson m.fl. (V) yrkande 15.

3. Avknoppning av kommunal verksamhet

Riksdagen avslår motionerna
2010/11:Fi204 av Mats Gerdau och Cecilia Widegren (båda M) och
2010/11:Fi227 av Fredrik Schulte (M).

4. Privatiseringarnas samhällsekonomiska konsekvenser

Riksdagen avslår motion
2010/11:Fi213 av Lars Ohly m.fl. (V).

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (V)

5. Vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdsverksamheter

Riksdagen avslår motionerna
2010/11:Fi211 av Carina Hägg (S) yrkandena 1 och 2,
2010/11:Fi243 av Lennart Axelsson (S) och
2010/11:Fi258 av Sven-Erik Österberg m.fl. (S).

Reservation 3 (S)

6. Momskompensation till friskolor

Riksdagen avslår motion
2010/11:Fi234 av Malin Löfsjögård och Jessica Rosencrantz (båda M).

7. Avgiftsbeläggning av myndighetsutövning

Riksdagen avslår motion
2010/11:Fi236 av Jan Ericson (M).

8. Sommarjobb för gymnasieelever

Riksdagen avslår motion
2010/11:Fi221 av Elin Lundgren (S).

Stockholm den 8 februari 2011

På finansutskottets vägnar

Anna Kinberg Batra

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Kinberg Batra (M), Thomas Östros (S), Jennie Nilsson (S), Göran Pettersson (M), Jörgen Hellman (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Monica Green (S), Carl B Hamilton (FP), Bo Bernhardsson (S), Annie Johansson (C), Marie Nordén (S), Staffan Anger (M), Mikaela Valtersson (MP), Anders Sellström (KD), Johnny Skalin (SD), Ulla Andersson (V) och Jörgen Andersson (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas motioner om kommunala frågor från den allmänna motionstiden 2010. Motionerna rör en resultatutjämningsfond eller balansfond för kommunerna, det kommunala skatteutjämningsystemet, avknoppning av kommunal verksamhet, privatiseringarnas samhällsekonomiska konsekvenser, vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdssamheter, momscompensation till friskolor, avgiftsbeläggning av myndighetsutövning samt sommarjobb för gymnasieelever.

Utskottets överväganden

En resultatutjämningsfond eller balansfond för kommunerna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en resultatutjämningsfond eller balansfond för kommuner. Utskottet hänvisar till den utredning som pågår i frågan.

Motionerna

I två motioner tas frågan om en resultatutjämningsfond eller balansfond upp.

I *motion Fi237* av Jan Ericson (M) framhålls att finanskrisen och den senaste lågkonjunkturen har aktualiserat kommunernas önskemål om att kunna använda överskott under goda år för att täcka underskott när tiderna blir sämre. Motionären föreslår att man i samband med regeringens aviserade översyn av kommunernas balanskrav prövar möjligheten att låta varje kommun avsätta en del av ett års överskott till en resultatutjämningsfond som kan användas fritt kommande år. I motionen föreslås ett tillkännagivande om att kommunerna bör kunna reglera sina resultat mellan åren via en resultatutjämningsfond.

I *motion K230* av Roger Haddad (FP) framhålls vikten av det kommunala självstyret i Sverige. Många kommuner avsätter årligen resurser till dels pensionsreserven, dels en balansfond. Balansfonden ska enligt regelverket inte användas när det är sämre tider om det inte är uppenbart att kommuner går med kraftiga underskott. Motionären anser att detta regelverk bör ses över och att en ny regel bör införas om att kommuner ska kunna använda de resurser som de sparar i en balansfond för de satsningar som krävs i sämre ekonomiska tider. Motionären föreslår ett tillkännagivande om att regelverket för kommunernas balansfonder bör ses över och att en ny regel bör införas om att kommuner ska kunna använda de resurser som de sparar för de satsningar som krävs i sämre ekonomiska tider.

Vissa kompletterande uppgifter

Det s.k. balanskravet innebär att kommuner och landsting varje år ska ta fram en budget för det kommande kalenderåret där budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna, enligt 8 kap. 4 § tredje stycket kommunallagen. Undantag får göras om det finns synnerliga skäl t.ex. då en kommun eller ett landsting med stark finansiell ställning ges möjlighet att med beaktande av god ekonomisk hushållning minska sin förmögenhet, dvs. upprätta en budget som inte är i balans.

I budgetpropositionen för 2011 framförde regeringen att erfarenheterna från finanskrisen har tydliggjort problemen med att kommunsektorns finanser är konjunkturkänsliga. Regeringen anser att det finns en risk att kommuner och landsting genom förändringar av skatter och utgifter bidrar till att förstärka konjunktursvängningarna, vilket enligt regeringen är ett problem ur ett stabiliseringspolitiskt perspektiv. Det kommunala balanskravet kan förstärka detta beteende. Regeringen har även i tidigare budgetpropositioner framhållit detta och har mot den bakgrunden tillsatt en utredning med uppdrag att överväga åtgärder som kan motverka att verksamheterna i kommunsektorn förstärker konjunkturvariationerna (dir. 2010:29). Enligt kommittédirektiv 2010:29 ska utredaren analysera de kommunala finansernas konjunkturkänslighet och med utgångspunkt i denna analys föreslå möjliga förändringar i nuvarande regelverk för den ekonomiska förvaltningen i kommuner och landsting, t.ex. avseende det kommunala balanskravet, och i regelverket för den kommunala redovisningen. Utredaren ska vidare lämna förslag till ett system för stabilisering av kommunsektorns intäkter över en konjunkturcykel. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 september 2011.

Tidigare behandling i finansutskottet

I betänkande 2009/10:FiU3 behandlade utskottet motioner om förändringar av kommunernas balanskrav. Utskottet konstaterade att Sverige till skillnad från många andra länder kunde möta krisen med ordning och reda i de offentliga finanserna till följd av ett trovärdigt finanspolitiskt ramverk i form av ett överskottsmål för den offentliga sektorns sparande, ett tak för statens utgifter och ett kommunalt balanskrav. Utskottet ansåg vidare att det är viktigt att politiken tar sin utgångspunkt i detta ramverk även då konjunkturläget försämras dramatiskt. Utskottet ansåg emellertid att krisen visat att det finns behov av att skapa mer stabila ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting över konjunkturen. Den kommunala verksamheten finansieras till stor del av kommunalskatter som är starkt beroende av konjunkturen. Kommunsektorns inkomster ansågs därför behöva få en ökad stabilitet över konjunkturcykeln. Utskottet välkomnade därmed regeringens avisering om att inom kort se över förändringar i balanskravet och andra aktuella redovisningsfrågor. Mot den bakgrunden ansåg utskottet att riksdagen inte då borde ta initiativ till förändringar av balanskravet som motionärerna föreslog och avstyrkte därmed de berörda motionerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har noterat att finanskrisen har tydliggjort problemen med att kommunsektorns finanser är konjunkturkänsliga. Den kommunala sektorns inkomster består till stora delar av kommunalskatter som är starkt beroende av konjunkturen. För att uppfylla balanskravet kan kommuner

och landsting tvingas till skattechöjningar alternativt nedskärningar i konjunkturnedgångar. Utskottet välkomnar därför regeringens pågående utredning om att se över förändringar i balanskravet och andra aktuella redovisningsfrågor.

Utskottet vill dock understryka vikten av ett trovärdigt finanspolitiskt ramverk i form av ett överskottsmål för den offentliga sektorns sparande, ett tak för statens utgifter och ett kommunalt balanskrav. Ramverket bidrar till att den ekonomiska politikens trovärdighet upprätthålls. Ett trovärdigt finanspolitiskt ramverk med tydliga mål och restriktioner understöder enligt utskottet en väl utformad finanspolitik. Enligt utskottet har Sverige klarat sig bättre ur den ekonomiska krisen än många andra länder. Förklaringen till det är enligt utskottet ett trovärdigt finanspolitiskt ramverk.

Mot bakgrund av det som redovisas ovan anser utskottet att riksdagen inte nu bör ta initiativ till de förändringar som motionärerna föreslår och avstyrker därmed de berörda motionerna.

Det kommunala skatteutjämningsystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om det kommunala skatteutjämningsystemet. Utskottet hänvisar till den parlamentariska utredning som pågår i frågan.

Motionerna

I två motioner tas frågor upp om det kommunala skatteutjämningsystemet.

I *motion Fi235* av Malin Löfsjögård m.fl. (M) framhålls att alla är överens om att det finns ett behov av utjämning mellan kommuner och även landsting för att garantera de offentliga välfärdstjänsterna, men det är helt orimligt med ett system som motverkar tillväxt och utveckling. När det gäller utjämningen mellan landstingen är Stockholms läns landsting det enda landsting som betalar till systemet, samtidigt som Stockholms läns landsting har den högsta landstingsskatten. Staten bör ta det fulla ansvaret för utjämningen för såväl kommuner som landsting. Staten står redan i dag för ca 95 % av finansieringen, och rimligen bör staten stå för 100 % för att på så sätt premiera tillväxt och utveckling och inte som i dag ställa kommuner eller landsting mot varandra. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om att skatteutjämningen för såväl kommuner som landsting på sikt fullt ut ska finansieras av staten.

I *kommittémotion N323* av Kent Persson m.fl. (V) anføres att de svenska kommunerna är internationellt sett mycket självständiga när det gäller att fatta viktiga beslut om medborgarnas service och lokala infrastruktur (yrk. 15). Trots att den demokratiska grundstrukturen är väl utvecklad i Sverige finns det ett påtagligt utrymme för att stärka kommunerna ytterligare i

deras roll att få den lokala ekonomin att växa genom en hög kvalitet på den lokala servicen. En stark och långsiktigt trygg kommunal ekonomi är en hörnpelare för kommunernas kompetens och självstyre. Det finns utrymme för förändringar, som en förstärkning av skatteutjämningsystemet, som ger samtliga kommuner en mer stabil grund för ekonomisk och social utveckling, möjligheter för kommunerna att samverka på fler områden utan krångliga och hindrande regelsystem samt betydligt bättre möjligheter för kommunerna i gränstrakterna till våra grannländers kommuner att samverka över gränserna utan omfattande byråkratiska och praktiska hinder. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om vikten av starka kommuner och utvecklingskraft.

Vissa kompletterande upplysningar

Regeringen beslutade i september 2008 att tillsätta en parlamentarisk kommitté som ska utvärdera och utreda systemet för kommunalekonomisk utjämning (kommittédirektiv 2008:110).

Sammanfattningsvis ska denna kommitté

- utreda alternativa metoder för inkomstutjämning i syfte att identifiera om det i den nuvarande inkomstutjämningen finns tillväxthämmande faktorer och i så fall föreslå hur dessa kan undanröjas samt hur incitamenten för ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning kan stärkas
- ta ställning till om och i så fall hur skatteväxlingar ska beaktas inom ramen för utjämningen
- se över möjligheterna och vid behov lämna förslag i syfte att förenkla kostnadsutjämningsystemet och öka stabiliteten
- utvärdera de förändringar som efter förslag i 2007 års ekonomiska vårproposition genomfördes 2008
- utreda om strukturbidraget bör förändras eller avvecklas
- analysera effekterna för kommunerna och landstingen av att personer som bor i ett land har arbetsinkomster i ett annat land och vid behov föreslå hur detta bör beaktas i utjämningsystemet
- utreda om och i så fall hur effekter i utjämningsystemet vid indelningsändringar ska hanteras
- överväga om det finns specialdestinerade statsbidrag som i stället bör ingå i det generella statsbidraget
- beakta konsekvenserna för utjämningsystemet av införandet av en kommunal fastighetsavgift
- beakta konsekvenserna för utjämningsystemet av reformer i övrigt som påverkar den kommunala sektorn
- vid behov lämna förslag till hur bidrags- och avgiftsförändringar för enskilda kommuner och landsting till följd av kommitténs förslag ska hanteras.

Regeringen har överlämnat betänkandet Deluppföljning 2 av den kommunalekonomiska utjämningen – med förslag till förändringar i kostnadsutjämningen (SOU 2007:61) till den parlamentariska kommittén så att det kan ingå i underlaget för kommitténs arbete.

Kommittén, vars arbete pågår, ska redovisa sitt uppdrag senast den 30 april 2011. Kommittén har möjlighet att få utredningshjälp av den permanenta uppföljningsorganisation som inrättats vid Statskontoret och som i januari 2010 överlämnade en promemoria till utredningen med en beskrivning av de kommunala utjämningsystemen i Danmark, Finland och Norge. Vidare har Statskontoret publicerat promemorian Det kommunala utjämningsstödet – en förstudie (PM 2008-12-01). I april 2009 avslutade Statskontoret en metodinriktad studie med rapporten Begrepp och beräkningssätt inom kostnadsutjämningen – en metodstudie (2009:9).

Det kan vidare noteras att regeringen i propositionen En reformerad grundlag (prop. 2009/10:80) föreslår att principen om kommunal självstyrelse ges en tydligare markering i regeringsformen. I en ny bestämmelse ska det klargöras att principen gäller för all kommunal verksamhet. Vidare förtydligas i regeringsformen att skatteutjämning mellan kommunerna är möjlig. Propositionen bygger på den parlamentariska grundlagsutredningen, som lade fram ett enigt betänkande (SOU 2008:125). Propositionen behandlades av konstitutionsutskottet under våren 2010 (bet. 2009/10:KU19). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2011. Utskottet ansåg det vara angeläget med en bestämmelse som förtydligar att skatteutjämning mellan kommuner är möjlig. Som utredningen och regeringen framhållit bör en sådan bestämmelse också möjliggöra system som utformas på ett annat sätt än det nuvarande, men en viss begränsning bör finnas med avseende på systemets syfte. Bestämmelsen bör följaktligen innebära att en kommun ska kunna åläggas att bidra till kostnaden för andra kommuners angelägenheter om det krävs för att uppnå likvärdiga ekonomiska förutsättningar samt för att ge kommunerna möjlighet att uppfylla sina åtaganden.

Tidigare behandling i finansutskottet

I betänkande 2007/08:FiU3 behandlade utskottet motioner om kommunal-ekonomisk utjämning. Utskottet framhöll att systemet för kommunalekonomisk utjämning både ska stimulera ekonomisk tillväxt och ge incitament för ökad skattekraft. Utjämningsystemet ska samtidigt värna kommunernas rätt att bestämma skattesatsen och ge varje kommun och landsting förutsättningar för att kunna ta större ansvar för den lokala och regionala utvecklingen. Endast med ett sådant utjämningsystem som utgångspunkt kan kommunsektorn möta de långsiktiga utmaningarna inom vården, skolan och omsorgen, anförde utskottet.

Det kommunala utjämningsystemet måste, enligt utskottet, ta hänsyn till verkliga inkomst- och kostnadsförhållanden i olika delar av landet. Utjämningen bör baseras på tydligt mätbara strukturella kostnadsskillnader

och inte utgå från fiktiva standardnivåer. Den ska också beakta fler faktorer som kan återspegla den verkliga kostnadsstrukturen i kommuner och landsting. Bristerna i den kommunala utjämningen finns enligt utskottets mening framför allt i de negativa marginaleffekterna inom inkomstutjämningsystemet och komplexiteten inom kostnadsutjämningen.

Det nuvarande utjämningsystemet är dessutom alltför omfattande och överblickbart. Mot denna bakgrund välkomnade utskottet regeringens planer på att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppdrag att utvärdera och utreda systemet för kommunalekonomisk utjämning. Utskottet bedömde att det inte fanns anledning för riksdagen att göra något särskilt uttalande om översynen av det kommunala utjämningsystemet. De aktuella motionerna avstyrktes således.

I betänkande 2008/09:FiU22 konstaterade utskottet att regeringen hade tillsatt en parlamentarisk utredning med uppdrag att utvärdera och utreda systemet för kommunalekonomisk utjämning (dir. 2008:110). Utskottet, som också vidhöll tidigare uttalanden om kommunalekonomisk utjämning, avstyrkte de aktuella motionerna med hänvisning till utredningen.

I betänkande 2009/10:FiU17 konstaterade utskottet att den parlamentariska utredningen med uppdrag att utvärdera och utreda systemet för kommunalekonomisk utjämning bedriver sitt arbete. I direktiven (dir. 2008:110) redovisas att finansutskottet har uttalat att systemet för kommunalekonomisk utjämning ska både stimulera ekonomisk tillväxt och ge incitament för ökad skattekraft (bet. 2006/07:FiU3 s. 19, jfr bet. 2007/08:FiU3 s. 26). Utskottet vidhöll denna uppfattning.

I utredningsdirektiven anges att alternativa metoder för inkomstutjämning med ett långsiktigt perspektiv ska utredas. Syftet är att identifiera om det finns tillväxthämmande faktorer i det nuvarande systemet. Förslag ska i sådant fall lämnas till hur dessa faktorer kan undanröjas. Vidare ska det utredas om incitamenten för ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning på annat sätt kan stärkas inom ramen för utjämningsystemet. Utredningen ska också se över möjligheterna att förenkla kostnadsutjämningsystemet och öka stabiliteten samt vid behov lämna förslag som åstadkommer detta. Utskottet välkomnade att utredningen har tillsatts och att den har fått den inriktning som anges i direktiven. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete den 30 april 2011.

När det gäller kommunernas ekonomi mer generellt hänvisade utskottet till sina tidigare ställningstaganden (t.ex. bet. 2009/10:FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner). Den enskilt viktigaste faktorn för utvecklingen av kommuners och landstings ekonomiska situation är hur många människor som arbetar och därmed ges möjlighet att bidra till den gemensamma välfärden. Regeringens politik för fler jobb och minskat utanförskap har bidragit till en högre sysselsättning än vad som annars hade varit fallet. Kommunernas skatteunderlag utvecklas därmed bättre än vad det hade gjort med oppositionens politik.

Utskottet vidhöll tidigare uttalanden om kommunalekonomisk utjämning och avstyrkte de berörda motionerna med hänvisning till utredningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat frågan om kommunalekonomisk utjämning (t.ex. i bet. 2007/08:FiU3, bet. 2008/09:FiU22, bet. 2009/10:FiU17). Vid dessa behandlingar har utskottet hänvisat till pågående utredningsarbete och beredningsarbete. Utskottet ser inte skäl att föregripa resultatet av den pågående utredningen och vill således inte förorda något uttalande från riksdagen i denna fråga, varför de aktuella motionerna avstyrks.

Avknoppning av kommunal verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om avknoppning av kommunal verksamhet.

Motionerna

I två motioner tas frågor om avknoppning av kommunal verksamhet upp.

I *motion Fi204* av Mats Gerdau och Cecilia Widegren (båda M) anförs att s.k. avknoppning av kommunal verksamhet där personalen tar över ”sin” skola, ”sin” förskola, ”sin” vårdcentral, ”sitt” äldreboende etc. är ett bra sätt att öka både mångfalden och kvaliteten inom skolan, vården och omsorgen. Avknoppningar är ingen ny företeelse. Personal har tagit över förskolor sedan 1980-talet, och de första skolavknoppningarna skedde i början av 1990-talet. Det har i huvudsak varit lyckosamma avknoppningar med positiva erfarenheter. Men mer behöver göras och regelverket förtydligas. Regeringen deklarerade i oktober 2007 att man vill främja avknoppningar. Det är bra, men nu behövs klara förtydliganden i lagstiftningen för att personalen ska ha möjlighet att ta över en verksamhet och få information om under vilka förutsättningar det ska ske. I motionen föreslås ett tillkännagivande om en översyn av lagen för att främja avknoppning av kommunal verksamhet och underlätta för personalen att ta över verksamheten.

I *motion Fi227* av Fredrik Schulte (M) framhålls vikten av arbetet med att öka konkurrensen och valfriheten inom den offentligt finansierade välfärdssektorn. Genom att man tillåter och uppmuntrar alternativa driftsformer och verksamhetsmässiga strategier vid sidan av den kommunalt och statligt drivna verksamheten stärks den enskildes valfrihet. Ett viktigt inslag i denna utveckling har varit fenomenet med ”avknoppningar” som parallellt med nyetableringar av privata aktörer inom välfärdssektorerna

starkt bidragit till att stärka konkurrensen och mångfalden. Vår befintliga lagstiftning ger inte en klar vägledning för hur avknoppningar ska genomföras. Statskontoret utredde frågan på Finansdepartementets begäran och kom fram till slutsatsen att det inte är möjligt för kommunen att ”rikta ett sådant erbjudande till de anställda”. Ingen vidare konklusion nåddes, och regeringen har inte vidtagit några vidare åtgärder för att finna en lösning på problemet. Detta är mycket olyckligt då avknoppningsarbetet nu mer eller mindre avstannat, vilket bromsat upp arbetet med att utöka valfriheten, mångfalden och kvaliteten inom välfärden. Mot den bakgrunden bör regeringen se över regelverket för avknoppningar och ta fram en modell för hur detta även fortsättningsvis kan bidra till ökad konkurrens och valfrihet. I motionen föreslås ett tillkännagivande om att regelverket för avknoppningar bör förändras.

Vissa kompletterande uppgifter

Kommunallagens bestämmelser om stöd till näringslivet

Enligt 2 kap. 8 § första stycket kommunallagen (1991:900), förkortad KL, får kommuner och landsting genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller landstinget. Enligt andra stycket i samma lagrum får ett individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare lämnas endast om det finns synnerliga skäl för det. Bestämmelserna reglerar kommunernas och landstingens förhållande till den del av näringslivet som traditionellt är förbehållen den enskilda företagsamheten.

EU-rättens bestämmelser om stöd till näringslivet

EU:s regler om statligt stöd är en del av EU-rättens konkurrensregler. Syftet med reglerna är att säkerställa att konkurrensförhållanden inom EU inte snedvrids genom att medlemsstaterna ekonomiskt gynnar t.ex. ett visst företag eller en viss bransch. Med statsstöd avses stöd från stat, kommun eller landsting till en privat näringsidkare. Enligt 6 § lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska unionens statsstödsregler är kommuner och landsting skyldiga att lämna upplysningar till regeringen om alla former av stöd som planeras och som kan bli föremål för prövning av Europeiska kommissionen. Ett statsstöd som är oförenligt med fördraget måste återbetalas med ränta. För att stödet ska vara oförenligt med fördraget måste fyra kriterier vara uppfyllda. För det första måste stödet gynna ett visst företag eller en viss produktion. För det andra måste stödet finansieras genom offentliga medel. För det tredje måste stödet snedvrida eller hota att snedvrider konkurrensen, och för det fjärde måste stödet påverka handeln mellan medlemsstaterna. Om åtgärden bedöms utgöra ett statsstöd ska en anmälan förberedas av kommunen eller landstinget. Anmälan skickas till Näringsdepartementet som granskar den och skickar den till kommissionen.

Utredning om vissa frågor om statligt stöd m.m.

Regeringen beslutade i februari 2010 att tillkalla en särskild utredare (f.d. hovrättsråd Per Eklund) för att utreda vissa frågor om statligt stöd m.m. Enligt direktivet (dir. 2010:9) ska utredaren överväga förändringar i de svenska genomförandereglererna på statsstödsområdet. Utredaren ska bl.a. lämna förslag som tillgodoser Regeringskansliets behov av att begära in uppgifter i ärenden som gäller statligt stöd. Förändringar i de svenska genomförandereglererna på statsstödsområdet ska övervägas. Utredaren ska pröva om bestämmelserna om återkrav av kommunalt stöd i 7 § lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska unionens statsstödsregler och motsvarande bestämmelser i 21 § förordningen (1988:764) om statligt stöd till näringslivet bör förändras. Frågan gäller bl.a. om den nuvarande förutsättningen för återkrav – att kommissionens beslut vunnit laga kraft eller saken prövats av EU-domstolen – är förenlig med EU-rätten.

Utredaren ska också ta ställning till om de nuvarande bestämmelserna om upplysningsskyldighet för kommuner och landsting i 6 § samma lag är tillräckliga eller om skyldigheten bör utvidgas till att avse också den situationen att ett stöd redan har införts och kommissionen eventuellt har inlett en prövning.

I uppdraget ingår också att föreslå de författningsändringar som utredaren finner vara nödvändiga för att möjliggöra återkrav i de fall ett statsstöd som inte är förenligt med EU-rätten ges till följd av en lagreglering eller har beslutats av en kommun eller ett landsting. Utredaren ska vidare analysera om det behövs särskilda bestämmelser för att en tredje part inför en svensk domstol ska kunna yrka återkrav eller skadestånd under åberopande av det s.k. genomförandeförbudet i artikel 108.3 sista meningen i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) samt lämna förslag på den författningsreglering som kan behövas.

Vidare ska utredaren ta ställning till om det behövs ett undantag från den kommunalrättsliga självkostnadsprincipen och, om så är fallet, lämna sådana författningsförslag som krävs. Utredaren ska redovisa sitt arbete senast den 1 mars 2011.

Konkurrenslagen

Den 1 januari 2010 infördes nya regler i konkurrenslagen (2008:579) som innebär att Stockholms tingsrätt på talan av Konkurrensverket får förbjuda staten, en kommun eller ett landsting att driva en verksamhet av kommersiell eller ekonomisk natur eller att i denna verksamhet tillämpa ett visst förfarande. För att förbud ska få meddelas krävs att verksamheten eller förfarandet snedvrider, eller är ägnat att snedvrida, förutsättningarna för en effektiv konkurrens eller att det hämmar, eller är ägnat att hämma, förekomsten eller utvecklingen av en sådan konkurrens. Även konkurrenssnedvridande verksamhet som en kommun eller ett landsting bedriver får förbjudas. Förbud får dock inte meddelas om verksamheten är förenlig

med lag. Om Konkurrensverket beslutar att inte väcka talan i ett visst fall får detta göras av ett företag som berörs av verksamheten eller förfarandet i denna.

Lagen om valfrihetssystem

Den 1 januari 2009 infördes en ny lag, lagen om valfrihetssystem (LOV). Lagen reglerar vad som ska gälla för kommuner och landsting som vill konkurrenspröva kommunala och landstingskommunala verksamheter genom att överlåta valet av utförare av stöd-, vård- och omsorgstjänster till brukaren eller patienten. Valfrihetssystem enligt lagen är ett alternativ till upphandling enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, förkortad LOU, och kan tillämpas på bl.a. omsorgs- och stödverksamhet för äldre och för personer med funktionsnedsättning samt på hälso- och sjukvårdstjänster.

Utredningar från Statskontoret, Nutek samt Sveriges Kommuner och Landsting

I enlighet med ett uppdrag från regeringen överlämnade Statskontoret i april 2008 promemorian Prissättning vid överlåtelse av offentlig verksamhet till kommunal personal (s.k. avknoppning) – kommunalrättsliga och EG/EU-rättsliga aspekter. I promemorian anføres att det väsentliga vid transaktioner som innebär överföringar från en kommun till den privata sektorn är att det som ska överföras värderas. Den praktiska huvudproblematiken ligger inom värderingsfrågan. Rättsligt sett är läget relativt klart. Marknadsprissättning gäller och inga försäljningar under det ska, i princip, genomföras. Både kommunalrätten och EU-rätten ställer sådana krav. Det innebär att en värdering och ett anbuds förfarande ska genomföras. Enkelt uttryckt är marknadsvärdet det pris som marknaden kan erbjuda.

Självfallet kan anställda, i vilken rättslig form som helst, lägga bud på kommunal egendom m.m. som är till försäljning. Däremot är det inte rättsligt möjligt från kommunens sida att rikta ett sådant erbjudande till de anställda. Det är marknadsvärdet som gäller, och de anställda betraktas som anbudsgivare utan någon särställning.

Till detta ska läggas kravet i kommunallagen på att en kommun ska upprätthålla en god ekonomisk förvaltning. Det innebär att kommunala försäljningar ska genomföras inom ramen för ett marknadstänkande. I promemorian anføres att det är värt att notera att statsstödsreglerna, och även kommunalrätten, innehåller vissa undantag. Därför är det alltid väsentligt att en rättslig utredning görs i varje enskilt fall. Rättsreglerna kan ha olika tillämplighet vid skilda typer av kommunal verksamhet.

I en publikation från Nutek, Avknoppning av verksamheter inom vård och omsorg (Info 072-2008), konstateras att avknoppning i princip omfattas av EU:s statsstödsregler. I publikationen påpekas att det dock är viktigt att ha i åtanke att även om en avknoppning skulle kunna omfattas av reg-

lerna om försumbart stöd (de minimis), dvs. att stödet uppgår till maximalt 200 000 euro under en treårsperiod och är genomsynligt, riskerar stödet ändå att strida mot kommunallagens förbud mot stöd till enskilda företag.

Det är, framhålls det i rapporten, den avknoppande myndigheten som har bevisbördan för att visa att det inte finns något statsstöd. Myndigheterna bör i samband med avknoppningar förvissa sig om att överlåtelse sker till marknadsvärde. Det bästa sättet att förvissa sig om att en försäljning skett på rätt sätt är att genomföra ett offentligt anbudsförfarande och anta det högsta budet.

I promemorian ”Avknoppning” av skolor – juridiska aspekter (2008-01-28) från Sveriges Kommuner och Landsting dras slutsatsen att det är möjligt att avknoppa skolor enligt de förutsättningar som anges i promemorian. En kommun som vill främja avknoppning av fristående skolor bör anta riktlinjer för avknoppningar, iaktta ett öppet förfarande beträffande de förutsättningar som ska gälla för en viss avknoppning och göra en marknadsmässig värdering av de tillgångar som ska överlåtas.

Kommunallagen och EU-rätten leder till att tillgångar inte får överlåtas till ett underpris i förhållande till värdet enligt en marknadsmässig värdering. Om kommunen anser att en viss personalgrupp är lämpad att ta över en kommunal skola är bedömningen i promemorian att kommunen inte kan åstadkomma detta genom att avstå från att göra en marknadsmässig värdering av de tillgångar som överläts.

Tidigare behandling i finansutskottet

I betänkande 2009/10:FiU3 behandlade utskottet motioner om avknoppning av kommunal verksamhet. Utskottet underströk vikten av att externa utförare i större utsträckning svarar för välfärdstjänster och därmed bidrar till ett effektivare resursutnyttjande. Utskottet uppskattade vidare regeringens arbete med att bl.a. öka medborgarnas frihet att välja utförare som leder till ökat inflytande för den enskilde och till en ökad konkurrens mellan olika utförare. En ökad mångfald av utförare ansåg utskottet vara positivt för utvecklingen av kvaliteten och effektiviteten i de kommunala verksamheterna. Mot bakgrund av tidigare gjorda utredningar, av Statskontoret, Nutek och SKL, om rättsläget vid avknoppningar av offentlig verksamhet ansåg utskottet att såväl de kommunalrättsliga reglerna som EU-rättens krav är tydliga när det gäller överlåtelser av kommunal verksamhet. Av lagarna framgår att kommunerna vid försäljning av kommunal egendom ska agera som vilken annan aktör som helst på en marknad och försöka nå högsta möjliga pris. Det är således marknadsprissättning som gäller och inga försäljningar under det ska, i princip, genomföras. Både kommunalrätten och EU-rätten föreskriver det. Det innebär att en värdering och ett anbudsförfarande ska genomföras. Mot ovanstående bakgrund ansåg utskottet att såväl de kommunalrättsliga reglerna som EU-rättens krav är tydliga när det gäller överlåtelser av kommunal verksamhet. Utskot-

tet förutsätter att kommuner och landsting håller sig inom de rättsliga ramarna för statsstöd. Utskottet ansåg vidare att motionärerna tog upp viktiga frågor om den offentliga sektorns verksamheter men avstyrkte de aktuella motionerna med hänsyn till det ovan anförda.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av tidigare gjorda utredningar av Statskontoret, Nutek och SKL, om rättsläget vid avknoppningar av offentlig verksamhet, konstaterar utskottet att såväl de kommunalrättsliga reglerna som EU-rättens krav är tydliga när det gäller överlåtelser av kommunal verksamhet. Av lagarna framgår att kommunerna vid försäljning av kommunal egendom ska agera som vilken annan aktör som helst på en marknad och försöka nå högsta möjliga pris. Vidare framgår också att det är marknadsprissättning som gäller och inga försäljningar under det ska, i princip, genomföras. Det innebär att en värdering och ett anbudsförfarande ska genomföras. Utskottet kan dock konstatera att det finns vissa frågeställningar som behöver klargöras och förtydligas i enlighet med den utredning som pågår. Mot den bakgrunden anser utskottet att det inte finns skäl att nu vidta några åtgärder, varför de aktuella motionerna avstyrks.

Privatiseringarnas samhällsekonomiska konsekvenser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om privatiseringarnas samhällsekonomiska konsekvenser.

Jämför reservationerna 1 (SD) och 2 (V).

Motionen

I *motion Fi213* av Lars Ohly m.fl. (V) framförs att det finns en rad starka skäl för att dra slutsatsen att både den samhällsekonomiska effektiviteten och arbetsförhållandena i de svenska välfärdsverksamheterna har försämrats av utförsäljningarna. Ett uppenbart problem är, enligt motionärerna, att vinstdrivande företag använder skattemedel till vinst i stället för verksamhet. I många fall handlar det om att verksamheter som gått med överskott sedan länge sålts ut billigt, och att de pengarna i stället tillfaller privata ägare. Företagens vinster går inte till högre kvalitet i verksamheten. Den sämre kostnadseffektiviteten i system med exempelvis vinstdriven vård beror till viss del på den byråkrati som följer av ökad konkurrens och privatisering. Det handlar i huvudsak om att stordriftsfördelarna minskar och att fler aktörer i vården tvingar fram omfattande regelverk och tillsynskostnader. I ett system där privata företag bedriver vård för offentliga medel måste skattepengar även räcka till den svällande byråkratin, till ständiga

omförhandlingar av komplicerade vårdavtal, till vinst åt vårdbolagen och till marknadsföring. Mer resurser används således till annat än vård och mindre resurser till patienter. Ju större skillnader det finns mellan vad som är lönsamt för företagen och vad som faktiskt behövs, desto oftare kommer företagen att göra samhällsekonomiskt ineffektiva val. Det finns en rad praktiska svårigheter med att internalisera de samhällsekonomiska konsekvenserna i välfärdsverksamheter. Det handlar om att utföraren har ett informationsövertag gentemot både brukaren och upphandlaren. Vinstintresset leder till att vården inte lever upp till hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf om att den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården. Motionärerna anser att det behövs en genomgripande granskning av de samhällsekonomiska och sociala effekterna av privatiseringar i välfärden. I motionen föreslås ett tillkännagivande om att man bör tillsätta en kommission med uppdrag att utreda privatiseringarnas samhällsekonomiska och sociala konsekvenser.

Vissa kompletterande uppgifter

I en partiledardebatt (den 3 november 2010) anförde statsministern att en generell ambition som han försvarade är skattefinansierad välfärd som är tillgänglig och öppen för alla och som omfördelar livschanser och ger människor förutsättningar att utvecklas från egna förutsättningar – det kan gälla skola, sjukvård, äldreomsorg och förskola. Statsministern ansåg det också vara viktigt att diskutera kvalitet och innehåll i dessa verksamheter, och han var helt övertygad om att framväxten av privata entreprenörer, kooperativ verksamhet och avknoppningar har bidragit till att utveckla kvaliteten i verksamheterna, känslan av att kunna göra ett meningsfullt arbete och möjligheterna att byta arbetsgivare också för de medarbetare som utgör kärnan i dessa verksamheter. Enligt statsministern ställer regeringen fortsatt krav på att en verksamhet som erbjuds medborgarna inte ska skapa sidoköer eller på något sätt diskriminera någon gentemot någon annan.

I budgetpropositionen för 2011 framhöll regeringen att det är viktigt att säkra principen om att vård och omsorg ges efter behov och finansieras solidariskt.

Det är därför viktigt att effektiviseringsarbetet fortgår kontinuerligt. Det gäller bl.a. åtgärder som höjer produktiviteten i de offentligt finansierade tjänsterna. Regeringens arbete med att främja ökad konkurrens och entreprenörskap inom vård och omsorg är ett led i arbetet med att stimulera förnyelse och att öka produktiviteten inom välfärdssektorn. Regeringen strävar efter att göra det möjligt för externa utförare att i större utsträckning svara för välfärdstjänster. En ökad mångfald av utförare kan bidra till ett effektivt resursutnyttjande (jfr budgetpropositionen för 2010: prop. 2009/10: 1 utg.omr. 25).

Av rapporten ”Uppföljning av husläkarsystemet inom Vårdval Stockholm” (2010:12) publicerad av Karolinska Institutets folkhälsoakademi, framgår att produktiviteten inom både offentlig och privat vård ökade i samband med införandet av systemet med vårdval samt att införandet inte medförde ökade kostnader för primärvården. Rapporten visar också att den högre produktiviteten inte uppnåtts genom sänkt kvalitet.

Det framkommer vidare att den fria etableringen inneburit ett tillskott av vårdgivare där uteslutande privata entreprenörer etablerat sig. De nya vårdgivarna finns enligt rapporten i huvudsak i de centrala delarna av städer men även i stor utsträckning i förorter med lägre inkomster och med tidigare bristande utbud av husläkare. Utvärderingen visar således att Vårdval Stockholm medfört såväl ökad produktivitet inom offentlig och privat vård som större utnyttjande av vården bland såväl låg- som höginkomsttagare. Tillgängligheten har förbättrats och kostnadsutvecklingen har varit under kontroll.

I en rapport från Svenskt Näringsliv (augusti 2010), Privata initiativ inom vården, görs en genomgång av den forskning som finns om resultatet av ett ökat inslag av privata aktörer inom ramen för den skattefinansierade vården. En slutsats är att det finns olika erfarenheter av det privata företagandet inom vården. Allt har inte blivit bättre, men forskningen visar ändå på ett övertygande sätt att konkurrensen gör att både offentligt och privat driven vård höjer kvaliteten.

Den internationella forskningen visar enligt rapporten på att kostnaderna i genomsnitt sjunker i samband med privatisering, medan kvaliteten i genomsnitt bibehålls eller höjs. Forskningen bör dock tolkas som att det finns potentiella effektivitetsvinster med privatisering, om än inga garantier om fördelarna.

Det är svårt att entydigt säga om det är de privata eller de offentliga vårdenheterna som sköts mest effektivt. Faktorer som brist på data begränsar möjligheten att studera utfall, och dessutom skiljer sig privata och offentliga sjukhus åt till sin karaktär och är därför enligt rapporten inte direkt jämförbara. Rapportens slutsatser är att konkurrens, marknadsmekanismer och etableringsfrihet inte automatiskt utgör ett hot mot politiska målsättningar om en god vård för medborgare utan tvärtom kan öka befolkningens val, sjukvårdens kvalitet och kostnadseffektiviteten. Det fundamentala är hur systemet utformas, så att vårdproducenterna får incitament att driva verksamheten i rätt riktning.

I bilaga 7 till långtidsutredningen 2011 studeras sambandet mellan konkurrens och arbetsmarknadens funktionssätt till följd av bl.a. införandet av privat produktion av offentligt finansierade tjänster inom förskolan, skolan och hemtjänsten. Rapportens sammantagna bild är att minskade konkurrenshinder skapar högre sysselsättning på de berörda marknaderna. -

Privat produktion av offentliga tjänster har enligt rapporten haft positiva effekter på sysselsättningen. Ökad konkurrens inom skolan har t.ex. lett till en ökning av antalet sysselsatta timmar, medan ökad konkurrens inom förskolan lett till att fler individer kommit in på marknaden som visstidsanställda.

Enligt rapporten har lönerna ökat inom välfärdssektorn som en effekt av den ökade privatiseringsgraden. En trolig förklaring är att vinster uppstår vid privata monopol, vilka delas mellan arbetsgivare och arbetstagare. Inom den offentliga sektorn kan arbetsgivarna i stället utnyttja sin position som ensam arbetsgivare för vissa grupper till att hålla nere lönerna för de anställda. Detta leder enligt rapporten till att lönerna ökar när konkurrensen från privata alternativ ökar. I rapporten framförs också att det finns lite evidens när det gäller omfattningen och framför allt effekterna av konkurrensutsättningen inom den offentliga verksamheten.

Under åren 2006–2009 granskade samhällsvetare från sex olika EU-länder följderna av privatisering av offentlig verksamhet. Granskningen var ett forskningsprojekt som finansierats av EU:s 6:e ramprogram. Resultatet sammanfattas i rapporten *Privatisation of Public Services and the Impact on Quality, Employment and Productivity (PIQUE) 2009*. Rapporten visar att privatiseringar av offentliga tjänster till stor del leder till negativa effekter på sysselsättningen och på arbetsvillkoren samt till varierade effekter på produktiviteten och tjänsternas kvalitet.

Andra studier på området är bl.a. en svensk avhandling från 2010 *How Privatization and Corporatization Affect Healthcare Employees Work Climate, Work Attitudes and Ill-health* som visar att sjuksköterskors arbetstrivsel försämras och viljan att säga upp sig ökar efter privatisering av akutsjukhus. Vidare framkom att kvinnliga läkare upplever mindre sammanhållning i arbetsgruppen, lägre engagemang och mer ohälsa än männen efter en bolagisering.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka vikten av regeringens arbete med att främja en ökad konkurrens och entreprenörskap inom vård och omsorg som ett led i arbetet med att stimulera förnyelse och att öka produktiviteten inom välfärdssektorn. Enligt utskottet kan en ökad mångfald av utförare bidra till ett mer effektivt resursutnyttjande.

Utskottet kan vidare konstatera att en del undersökningar har gjorts om privatiseringarnas effekter på bl.a. effektiviteten i verksamheterna, kostnadernas utveckling, arbetsmarknadens funktionssätt etc. Studierna ger en sammantaget positiv bild av den ökade konkurrens som privatiseringarna medför om dock ändå inte entydigt positiv vad avser t.ex. effektiviteten. Mycket tyder dock på att privatiseringarna har förutsättningar att bidra till att öka befolkningens val och sjukvårdens kvalitet samt kostnadseffektiviteten. Dessutom kan utskottet notera att privatiseringarna haft positiva effekter

ter på sysselsättningen. Utskottet anser att mer kunskap på området är bra och välkomnar den forskning som bedrivs på området och de utredningar och utvärderingar som tas fram inom olika verksamhetsområden som exempelvis arbetsmarknadsområdet.

Mot den bakgrunden anser utskottet att det inte nu finns skäl att föreslå riksdagen att vidta åtgärder, varför motionen avslås.

Vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdsverksamheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdsverksamheter.

Jämför reservation 3 (S).

Motionerna

I tre motioner tas frågor om vinstutdelning i offentligt finansierade välfärds-tjänster och om hur våra skattepengar används upp.

I *motion Fi243* av Lennart Axelsson (S) anføres att skattepengar alltid måste användas till det som de är avsedda för, dvs. välfärd. En av politikens viktigaste uppgifter är att förvalta våra gemensamma resurser till allas bästa. Vinster som kan göras ska användas till att finansiera höjd kvalitet, såsom bättre mat för äldre eller utökad stödundervisning i skolan, eller på annat sätt komma skattebetalarna till godo. De pengar vi betalar i skatt måste användas på det absolut effektivaste sättet. Med dagens vinstutdelningar i välfärdsföretagen är så inte fallet. Gemensamma resurser som är tänkta för verksamhet ska gå till verksamhet. Vi får aldrig acceptera att privata ägare tar ut stora vinster genom att göra avkall på kvaliteten i välfärden eller genom att välja bort de medborgare som är minst lönsamma. Motionären anser att det behövs en lag om investeringsskydd så att skattefinansierad verksamhet inte kan slumpas bort till privata ägare till underpris. I motionen föreslås ett tillkännagivande om hur våra skattepengar används.

I *motion Fi258* av Sven-Erik Österberg m.fl. (S) anføres att välfärdsområdet inte är en marknad där privata vinstintressen ska vara styrande. Erfarenhet från andra länder visar att sådana system är dyra, orättvisa och ineffektiva. När vinstintresset får styra inom välfärdens verksamheter är risken uppenbar att människor delas upp i mer respektive mindre lönsamma patienter och i mer eller mindre önskvärda elever. Dessutom ökar risken för att den som kan betala väl för sig får bättre tillgång till tjänsterna än de som är mer resurssvaga.

Det finns stora behov av kvalitetsförstärkningar inom välfärden. Skattepengar som är avsedda för välfärden ska användas för kvalitetshöjning inom välfärdssektorn – inte till vinstuttag. Det är orimligt att enskilda företag ska kunna profitera på välfärdens verksamheter genom låg kvalitet eller utbildad personal. Det är angeläget att alltid sträva efter en god kostnadseffektivitet för att få ut det mesta möjliga av varje skattekrona. Ibland har alternativa utförare gått i bräschen och visat att det går att få ut mer för pengarna. Det är bra eftersom det skapar utrymme för kvalitetshöjning och kan tjäna som goda exempel. För att säkerställa att gemensamma resurser verkligen används för att förbättra kvaliteten krävs att det ställs högre kvalitetskrav på alla utförare inom den offentligt finansierade välfärden liksom att medborgarna ges rätt till god insyn i verksamheten. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdsverksamheter.

I *motion Fi211* av Carina Hägg (S) anförts att den moderatledda regeringen är pådrivande när det gäller privatiseringar även av offentlig omsorg och utbildning men konsekvent undviker att redovisa hur mycket av skattebetalarnas pengar som överförs som vinster i olika former till privata aktieägare – pengar som i första hand borde användas till att utveckla och säkra vår gemensamma välfärd. För att man ska kunna ta ansvar för helheten i samhällsekonomin och skapa en transparens för medborgarna i fråga om hur statens och kommunernas skattemedel används föreslår motionären i punkt 1 ett tillkännagivande om behovet av att uppdra åt Ekonomistyrningsverket att utvärdera överföringen av skattemedel i form av vinster i icke-offentliga företag samt i punkt 2 ett tillkännagivande att regeringen i sin årliga skrivelse om utvecklingen i den kommunala sektorn fortlöpande bör redogöra för överföringen av skattemedel i form av vinster i icke-offentliga företag.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt uppgifter från Regeringskansliet bereds för tillfället ett direktiv till en utredning för att se över vinstutdelningen inom i huvudsak skolområdet.

Tidigare behandling

Riksdagen har tidigare i olika sammanhang behandlat frågor inom de områden som berörs i motionerna, t.ex. följande.

Våren 2007 beslutade riksdagen att inskränkningarna i landstingens möjligheter att överlämna driften av regionsjukhus, regionkliniker och övriga sjukhus till någon annan skulle upphävas, vilket innebar att den s.k. stopplagen avskaffades. Landstingen gavs möjlighet att sluta avtal om driften av sjukhus utan krav på att avtalen innehåller villkor om att verksamheten ska drivas utan syfte att ge vinst åt ägare eller motsvarande intressent (prop. 2006/07: 52, bet. 2006/07:SoU11).

I november 2008 ställde sig riksdagen bakom regeringens förslag i proposition 2008/09:29 Lagen om valfrihetssystem (bet. 2008/09:SoU5, ytr. 2008/09:FiU3y). Lagen om valfrihetssystem (LOV) reglerar vad som ska gälla för de kommuner och landsting som vill konkurrenspröva kommunala och landstingskommunala verksamheter genom att överlåta valet av utförare av stöd-, vård- och omsorgstjänster till brukaren eller patienten. Riksdagen har behandlat förslag från regeringen om ändringar i hälso- och sjukvårdslagen (prop. 2008/09:74, bet. 2008/09:SoU9). Ändringarna syftade till att öka patienternas valfrihet och underlätta för vårdgivare att etablera sig i primärvården med offentlig ersättning. Riksdagen har också ställt sig bakom förslagen i proposition 2008/09:115 Barnomsorgspeng och allmän förskola (bet. 2008/09:UbU11). Införandet av ett system med barnomsorgspeng syftar till att öka mångfalden i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen genom en större variation av utövare. Barnomsorgspengen ökar också utrymmet för enskilda initiativ och eget företagande inom välfärdsområdet.

I betänkande 2008/09:FiU22 behandlade finansutskottet närliggande frågor. Utskottet erinrade om att regeringen i budgetpropositionen för 2009 föreslog flera viktiga satsningar som förbättrar välfärden. Befolkningen ska erbjudas en behovsanpassad, tillgänglig och effektiv vård av god kvalitet. Strävan ska vara att flytta makten till patienten, höja kvaliteten och öka mångfalden inom den solidariskt finansierade vården och omsorgen.

I behandlingen av budgetpropositionen för 2010 välkomnade utskottet regeringens strävan efter att nå en ökad mångfald av utförare av välfärdstjänster, vilket kan bidra till ett effektivare resursutnyttjande (bet. 2009/10:FiU3 s. 19 f., jfr prop. 2009/10:1 utg.omr. 25 s. 16).

I behandlingen av budgetpropositionen för 2011 framhöll utskottet i likhet med regeringen att de offentligt finansierade välfärdstjänsterna ska vara av högsta möjliga kvalitet och komma alla till del. De resurser som används för att producera dessa tjänster ska utnyttjas så effektivt som möjligt. Ett sätt att öka effektiviteten är att lära av de mest effektiva utförarna. Dessutom kan ett ökat företagande inom vård- och omsorgssektorn öka valfriheten för brukarna och samtidigt stimulera till kvalitetsutveckling genom konkurrens mellan olika utförare (prop. 2010/11:1 utg.omr. 25 s. 15, bet. 2010/11:FiU3 s. 11).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka vikten av regeringens arbete med att öppna upp för en ökad konkurrens och därmed förbättra valfriheten inom offentlig sektor. En ökad mångfald av utförare leder till en ökad konkurrens och därmed till bättre tillgänglighet och service för konsumenterna. Utskottet vill vidare framhålla att offentligt finansierade välfärdstjäns-

ter ska vara av högsta möjliga kvalitet och komma alla till del. De resurser som används för att producera dessa tjänster ska utnyttjas så effektivt som möjligt.

I likhet med regeringen anser utskottet att den som satsar riskkapital för att etablera en verksamhet måste kunna få avkastning på det insatta kapitalet, som bl.a. kan användas för återinvesteringar i verksamheten. Utskottet anser att om verksamheten ska kunna svara mot kraven på långsiktighet och stabilitet måste den tillåtas att gå med vinst. Med en sund och fungerande konkurrens blir frågan om vinstutdelning självreglerande. Kvalitet på t.ex. utbildning i en friskola är en förutsättning för att man ska kunna göra vinst. Den som drar in på undervisningsresurserna och undervisningens kvalitet kan snabbt komma att tappa elevunderlag och få svårt att rekrytera kompetenta lärare.

Skolinspektionen har i uppdrag att i samband med en prövning av en ansökan om bidrag för en fristående skola kontrollera att den som vill starta skolan har förutsättningar för just detta, annars godkänns inte ansökan. Verksamhetens stabilitet och långsiktighet är ett par av de faktorer som bedöms vid prövningen. Vid ägarbyten ska en ansökan om ett fortsatt godkännande respektive en förklaring om en fortsatt rätt till bidrag lämnas till Skolinspektionen som prövar den tilltänkte nye huvudmannens kapacitet och förutsättningar för att driva skolan. Godkända fristående skolor omfattas av Statens skolinspektions kvalitetsgranskning och tillsyn.

Utskottets uppfattning är att det i sak inte finns något som hindrar att huvudmän för fristående skolor gör en vinst så länge undervisningen bedrivs med kvalitet och i övrigt uppfyller de krav som lagar och förordningar ställer på verksamheten. Utskottet konstaterar att regeringen avser att tillsätta en utredning för att närmare studera vinstuttag inom i huvudsak skolområdet. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet de aktuella motionerna.

Momskompensation till friskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om momskompensation till friskolor.

Motionen

I motion *Fi234* av Malin Löfsjögård och Jessica Rosencrantz (båda M) föreslås att regeringen bör se över momskompensationen till friskolor och privat driven vård och omsorg. Enligt motionärerna bör regeringen se till att det är faktiska momskostnader som kompenseras. Staten bör ta över hela ansvaret för administration och utbetalning av momskompensationen. Motionärerna anser att riksdagen bör göra ett tillkännagivande i frågan.

Vissa kompletterande uppgifter

Den 1 januari 2010 trädde nya villkor för momskompensation till fristående skolor i kraft (prop. 2008/09:171 Offentliga bidrag på lika villkor, bet. 2008/09:UbU13).

Regeringen anförde i propositionen att när det gäller principerna för ersättning för mervärdesskatt måste en avvägning göras mellan behovet av ett helt rättvisande system och fördelarna med administrativ enkelhet. Den mest rättvisande modellen torde visserligen vara att fristående skolor och enskilda verksamheter kompenseras för sina faktiska momskostnader, men en sådan ordning skulle bli mycket krävande administrativt, eftersom det skulle kräva en särskild redovisning av mervärdesskatten. En schablonersättning är betydligt enklare att administrera för alla parter. Regeringen ansåg att en lämplig nivå på kompensationen för mervärdesskatt inom ramen för det aktuella bidragssystemet skulle vara 6 %.

Utbildningsutskottet anförde följande i sin behandling av frågan (bet. 2008/09:UbU13 s. 17):

I propositionen anges att kompensation för mervärdesskatt bör lämnas enligt den s.k. sexprocentsregeln. Ersättningen för friskolornas momskostnader är en omdiskuterad fråga. Adekvata ersättningsregler också i detta avseende är en nödvändig förutsättning för likvärdiga villkor mellan skolorna. Hanteringen av momsfrågor har dock bäring på flera områden, vilket innebär att de kan behöva bli föremål för en generell översyn. Utskottet skulle för sin del välkomna en sådan översyn.

Tidigare behandling i finansutskottet

I betänkande 2009/10:FiU17 behandlades motioner om momskompensation till privata aktörer. Finansutskottet konstaterade att nya regler för momskompensation till fristående skolor trädde i kraft den 1 januari 2010.

När riksdagen behandlade de nya reglerna konstaterade utbildningsutskottet att hanteringen av momsfrågor har bäring på flera områden, vilket innebär att de kan behöva bli föremål för en generell översyn. Utbildningsutskottet skulle för sin del välkomna en sådan översyn.

Finansutskottet hade ingen annan uppfattning än utbildningsutskottet. Utskottet ansåg inte att det fanns anledning till något ytterligare uttalande med anledning av motionerna, varför dessa avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med regeringen att det mest rättvisande vore att kompensera friskolorna för deras faktiska momskostnader. Eftersom det är mycket administrativt krävande, då det innebär att friskolorna skulle behöva göra en särskild momsredovisning, anser utskottet att schablonregeln på 6 % momsersättning av friskolornas totala bidrag utgör en rimlig schablon över friskolornas faktiska momskostnader. De nya reglerna med den schablonmässiga ersättningen på 6 % trädde i kraft den 1 januari 2010.

När riksdagen behandlade de nya reglerna konstaterade utbildningsutskottet att hanteringen av momsfrågor har bäring på flera områden, vilket innebär att de kan behöva bli föremål för en generell översyn.

Finansutskottet har ingen annan uppfattning än utbildningsutskottet. Utskottet anser att det inte finns någon anledning till något ytterligare uttalande med anledning av motionen, varför den avstyrks.

Avgiftsbeläggning av myndighetsutövning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om ett förbud mot avgiftsfinansiering av myndighetsutövning.

Motionen

I *motion Fi236* av Jan Ericson (M) påpekas att det finns ett ökat intresse från kommunerna att avgiftsbelägga allt fler tjänster eller att höja avgifterna för de tjänster som redan är avgiftsbelagda. Vanligt förekommande avgifter för olika former av myndighetsutövning i form av tillsyn är livsmedelstillsyn, miljökontroller och liknande. När dessa verksamheter i sin helhet avgiftsfinansieras saknas helt incitament för att utveckla effektiviteten, och riskerna blir också uppenbara att för många tillsynsbesök görs. I motionen föreslås ett tillkännagivande om att man bör lagstifta om ett förbud mot avgiftsfinansiering av myndighetsutövning.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt kommunallagen (8 kap. 3 b §) får kommuner och landsting ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandhåller. Enligt självkostnadsprincipen får kommuner och landsting inte ta ut högre avgifter än vad som svarar mot kostnaderna för tjänsterna eller nyttigheterna (8 kap. 3 c § kommunallagen). Självkostnadsprincipen gäller som huvudregel oberoende av om verksamheten bedrivs i egen regi eller genom att utomstående entreprenörer anlitas. Självkostnadsprincipen innebär inte att avgifterna aldrig får överstiga kostnaderna. Avgiftsuttagen grundas på kalkylerade och budgeterade kostnader. Därmed ingår ett flertal osäkra komponenter, och det är därför inte möjligt att alltid uppnå en fullständig överensstämmelse mellan kostnader och avgifter. Ett överuttag av avgifter godtas därför så länge som avgifterna inte väsentligen överstiger självkostnaderna för verksamheten.

EU-förordningen nr 882/2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd trädde i den del som rör avgifter i kraft den 1 januari 2007. Enligt förordningen (artikel 26) ska medlems-

staterna se till att tillräckliga finansiella resurser finns tillgängliga för att tillhandahålla nödvändig personal och andra resurser. De generella reglerna för avgiftsuttag i livsmedelskontrollen regleras i förordningen om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel (SFS 2006:1166, avgiftsförordningen). Enligt 3 § avgiftsförordningen är kommunerna skyldiga att ta ut en årlig avgift som täcker kostnaderna för den offentliga kontrollen.

Avgiftsförordningen innebär således att kommunerna inte får finansiera kontrollen med andra medel än avgifter. Livsmedelskontrollen ska vara riskbaserad, och Livsmedelsverket har tagit fram ett system för riskklassificering av olika livsmedelsföretag. Hög risk innebär tätare kontrollbesök och högre kostnad. Den årliga avgift som tas ut av kommunerna sätts så att den ska täcka kostnaden för kontrollen. Kontrollen består av kontroll på plats men omfattar även sådana kontroller som inte nödvändigtvis sker ute på en livsmedelsanläggning. Exempel på en sådan kontroll är kontroll av märkning.

Enligt uppgifter från Livsmedelsverket och Jordbruksdepartementet kan det bli så att det inte sker någon kontroll varje år. Det är fullt möjligt och ofta mer effektivt att utnyttja kontrolltiden så att man inte lägger ut tiden efter den årliga schablonen i Livsmedelsverkets vägledning utan att man, främst för de anläggningar som har låg kontrolltid, lägger ihop tiden och får ett längre kontrollbesök med några års mellanrum. För den enskilde livsmedelsföretagaren kan det då framstå som att man ett eller ett par år betalar för en kontroll som man inte får. För vissa företag kan det således innebära att man betalar en avgift varje år men bara får besök vartannat. Den totala summan av två avgifter ska då täcka kostnaden för det kontrollbesök som gjorts.

Tidigare behandling i finansutskottet

I betänkande 2008/09:FiU22 behandlade utskottet en motion om avgiftsbeläggning av myndighetsutövning. Utskottet framhöll att det kan förekomma att kommunerna tar ut årliga avgifter för livsmedelskontroll utan att kommunerna nödvändigtvis genomför årliga kontroller. Detta är i enlighet med regelverket. Utskottet såg inte skäl att föreslå någon ytterligare åtgärd, och motionen avstyrktes.

I betänkande 2009/10:FiU12 behandlade utskottet regeringens skrivelse 2009/10:79 En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn. Av skrivelsen framgår bl.a. att regeringen anser att tillsyn i normalfallet ska finansieras genom avgifter. Finansieringen bör utformas på ett sådant sätt att både objektansvariga och tillsynsorgan ges incitament att agera kostnadsmedvetet och utveckla en betryggande intern kontroll och styrning. Kostnaderna för tillsynsinsatsen tydliggörs för tillsynsorganen och medför därmed enligt regeringens incitament till en mer kostnadseffektiv granskning. Ett annat motiv för en avgiftsfinansierad tillsyn är att skatteuttaget kan begränsas.

Avgifterna måste vidare motsvaras av en tydlig motprestation, annars är det inte en avgift utan en skatt. Kravet på en tydlig motprestation innebär enligt regeringen inte nödvändigtvis att tillsynsbesök behöver göras på plats. Tillsynsorganets riskprioritering kan göra det möjligt att för vissa tillsynsorgan eller under vissa år ersätta besök med andra tillsynsåtgärder. Inom vissa områden sker tillsyn t.ex. genom systemtillsyn då de objektansvariga redovisar sina program för egenkontroll.

Regeringen ansåg vidare att det finns betydande skillnader mellan kommuner när det gäller tillsynens finansiering, varför en större enhetlighet beträffande de kommunala avgifternas konstruktion och storlek bör eftersträvas. En ökad tydlighet och förutsägbarhet gentemot tillsynsobjekt om hur tillsynen ska finansieras kräver enligt regeringen en viss ökad styrning av kommunala tillsynsavgifter. Det är rimligt att öka transparensen när det gäller kommunens avgifter och att minska de största skillnaderna. Avgifterna bör dock enligt regeringen fastställas av varje kommun utifrån de lokala förhållandena och i enlighet med det kommunala självstyret. Den statliga styrningen av de kommunala tillsynsavgifterna bör följaktligen som huvudprincip inte gå så långt som till att fastställa taxor.

Utskottet välkomnade skrivelsen och ansåg att den kan utgöra ett stöd och en vägledning för det fortsatta arbetet med att se över sektorslagar (avser ca 230 lagar som reglerar tillsynen) och deras tillsynsbestämmelser. Den kan också vara en utgångspunkt när regler för tillsyn på nya områden utformas. Utskottet ansåg vidare att tillsynen bör bli tydligare och mer enhetlig och bygga på ett enhetligt tillsynsbegrepp.

Utskottets ställningstagande

Enligt Riksrevisionens årliga rapport 2007 (RiR 2007:14) visar ett stort antal granskningar av statliga myndigheters tillsyn att tillsynen inte fungerar.

Utskottet välkomnade därför (i bet. 2009/10:FiU12) regeringens skrivelse om "en tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn" och därmed regeringens syn på hur organisationen och ansvarsfördelningen för den statliga tillsynen mer generellt bör utformas.

Utskottet anser att skrivelsen kan utgöra ett stöd och en vägledning för det fortsatta arbetet med att se över sektorslagar och deras tillsynsbestämmelser och utgöra en utgångspunkt när regler för tillsyn på nya områden utformas.

Tillsynen bör enligt utskottet bli tydligare och mer enhetlig och bygga på ett enhetligt tillsynsbegrepp för att bli mer effektiv och rättssäker.

Som framgår av uppgifterna ovan kan det förekomma att kommunerna tar ut årsavgifter utan att kommunerna nödvändigtvis genomför kontroller, vilket är i enlighet med regelverket. Med hänvisning till det anförda avstyrks motionen.

Sommarjobb för gymnasieelever

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avslår en motion om sommarjobb för gymnasieelever.

Motionen

I motion Fi221 av Elin Lundgren (S) framhålls ett en form av sommarjobbgaranti för ungdomar i gymnasiet skulle kunna ha många fördelar. Kommuner och landsting skulle kunna ta ett gemensamt ansvar i nära kontakt med de lokala företagarna. Kommuner skulle kunna underlätta för företagare genom att t.ex. anordna handledarutbildning för sommarjobbare. Motionären anser att riksdagen bör göra ett tillkännagivande till regeringen om sommarjobb för gymnasieelever.

Vissa kompletterande uppgifter

I den ekonomiska vårpropositionen 2009/10:100 framhöll regeringen att den ekonomiska krisen har försvårat situationen för ungdomar på arbetsmarknaden. Möjligheten för många skolungdomar att finna en sysselsättning under sommaren ansågs vara begränsad. Av den anledningen föreslog regeringen, på tilläggsbudget i anslutning till vårpropositionen, en tillfällig sommarsatsning för skolungdomar i form av sommarjobb under sommaren 2010. Sommarjobben skulle erbjuda ungdomar träning inför det kommande arbetslivet samt ge möjlighet till referenser och nya kontakter (prop. 2009/10:100). Satsningen på sommarjobben avsåg sommarjobb i kommuner, landsting och ideella föreningar. Enligt regeringen var det viktigt att åtgärden inte trängde undan ordinarie sommarjobb för kommunerna eftersom det är kommunerna som ansvarar för ungdomar upp till 20 år. Det var också viktigt att kommunerna tog ett aktivt ansvar för ungdomarna. Regeringen ansåg dock att kommunala åtaganden inte ska subventioneras.

Enligt svaret på interpellationsfråga 2008/09:910 anser arbetsmarknadsministern att sommarjobb är ett bra sätt för ungdomar att få en tidig kontakt med arbetslivet och att komma in på arbetsmarknaden.

Regeringen anser emellertid inte att staten ska ge öronmärkta pengar till kommunerna för detta. Det är upp till kommunerna att avsätta medel för sommarjobb.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med regeringen att det är viktigt att bryta ungas utanförskap och att det är en del av ett långsiktigt och strategiskt arbete som är högt prioriterat. Utskottet kan också notera att regeringen har vidtagit flera åtgärder för att förbättra ungdomarnas situation på arbetsmarknaden, som t.ex. att halvera socialavgifterna för personer under 26 år.

Enligt utskottet är sommarjobb ett bra sätt för ungdomar att få en tidig kontakt med arbetslivet och att komma in på arbetsmarknaden. Däremot anser utskottet att staten ska eftersträva att undvika öronmärkta pengar till kommunerna. Det är upp till kommunerna att avsätta medel för sommarjobb. Mot bakgrund av detta avstyrks motionen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Privatiseringarnas samhällsekonomiska konsekvenser, punkt 4 (SD)

av Johnny Skalin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att regeringen bör genomföra en genomlysning av privatiseringarnas ekonomiska effekter samt lämna förslag på förbättringar av dagens regelverk.

Därmed bifaller riksdagen delvis motion
2010/11:Fi213 av Lars Ohly m.fl. (V).

Ställningstagande

Vem som utövar offentligt finansierad verksamhet är inte det viktiga. Det viktiga är att den som är utövare också sköter verksamheten effektivast till samma kostnad alternativt med samma resultat men billigare än alternativet. Innan en ordentlig genomlysning gjorts undlåter vi sverigedemokrater tills vidare att dra några slutsatser av hur dagens system fungerar rent generellt. Jag finner dock skäl för att det är såväl nödvändigt som önskvärt att en ordentlig genomlysning genomförs, också för att man ska finna eventuella förbättringar av dagens regelverk när det gäller privatiseringarna.

2. Privatiseringarnas samhällsekonomiska konsekvenser, punkt 4 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att tillsätta en kommission med uppdrag att utreda privatiseringarnas samhällsekonomiska och sociala konsekvenser. Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:Fi213 av Lars Ohly m.fl. (V).

Ställningstagande

Antalet personer som arbetar med vård, skola och omsorg i privata företag har nästan fördubblats sedan år 2000. Hur det har påverkat produktiviteten och arbetsvillkoren för dessa personer borde vara en av de mest centrala frågeställningarna att ta sig an offentligt. Men det finns förvånansvärt få studier på området. Av en artikel av forskaren Bruce Hollingsworth 2008 framgår emellertid relativt tydligt att offentliga och icke-kommersiella vårdproducenter är något mer effektiva än privata och kommersiella, både i slutenvården och i primärvården. Det finns därför starka skäl att dra slutsatsen att både den samhällsekonomiska effektiviteten och arbetsförhållandena i de svenska välfärdsverksamheterna har försämrats av utförsäljningarna. En av anledningarna är bl.a. att vinstdrivande företag använder skattemedel till vinst i stället för till högre kvalitet i verksamheten.

Privatiseringarna leder till fler aktörer, vilket tvingar fram omfattande regelverk och tillsynskostnader. Den ökade byråkratin medför därmed en sämre kostnadseffektivitet i den vinstdrivna vården. Hur komplicerade avtal som det offentliga än upprättar kommer det alltid att finnas mängder av kryphål. Därför kan företagen dra ned på allt som inte uttryckligen står i avtalen, eller som inte kontrolleras, t.ex. genom att anställa underkvalificerad personal.

Privata välfärdsföretag drivs av ekonomiska incitament och inte med ögon för patientens bästa. Vinstintresset leder vidare till att vården inte lever upp till hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf om att den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården. Patienter som tar lång tid är inte lönsamma att satsa på, utan vinstjakten driver i stället vårdcentralen till att försöka få lättbehandlade patienter.

Det finns vidare all anledning att närmare analysera sambandet mellan privatiseringen av högstadie- och gymnasieskolorna och att de genomsnittliga betygen kontinuerligt höjs. Med tanke på att skolor konkurrerar om elever, bl.a. genom att redovisa bra resultat för tidigare elever på skolan, skulle ett privat företag som driver en skola snarast göra tjänstefel om skolan inte delade ut högre betyg än sina konkurrenter. Även sjukvård som drivs för att ge vinst kommer att sträva efter att öka efterfrågan. En sådan utveckling leder till stigande vårdkostnader.

Det finns också starka indikationer på att konkurrensen i dessa branscher fungerar sämre än i ekonomin i stort. Statistik från SCB visar att företag med verksamhet inom vården, skolan och omsorgen har en betydligt högre avkastning än andra företag.

Privata företag inom välfärden är vidare ofta oseriösa. En rapport från fackförbundet Kommunal visade att vart 5:e hemtjänst- och förskoleföretag hade anmärkningar för obetald skatt, moms eller skulder. Många fackliga organisationer både i Sverige och i omvärlden har kritiserat privatiseringar

av välfärdsverksamhet eftersom de ofta lett till att arbetsvillkoren försämrats. Det har bl.a. handlat om neddragningar av bemanningen och att mindre kvalificerad personal anställts.

Det viktigaste skälet för utförsäljningar anges ofta vara kostnadseffektivitet, men det är slående hur lite kraft som lagts på att utvärdera i vilken mån de förhoppningarna har infriats eller vilka konsekvenser det i så fall har fört med sig. Vi i Vänsterpartiet anser att det mot denna bakgrund behövs en genomgripande granskning av de samhällsekonomiska och sociala effekterna av privatiseringarna i välfärden. Regeringen bör tillsätta en kommission med ett sådant uppdrag.

Vad jag anfört ovan bör riksdagen med bifall till motion Fi213 (V) som sin mening ge regeringen till känna.

3. Vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdsverksamheter, punkt 5 (S)

av Thomas Östros (S), Jennie Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Monica Green (S), Bo Bernhardsson (S) och Marie Nordén (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdsverksamheter. Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:Fi258 av Sven-Erik Österberg m.fl. (S) och avslår motionerna

2010/11:Fi211 av Carina Hägg (S) yrkandena 1 och 2 samt

2010/11:Fi243 av Lennart Axelsson (S).

Ställningstagande

För oss socialdemokrater är inte välfärdsområdet en marknad där privata vinstintressen ska vara styrande. Skattepengar som är avsedda för välfärden ska användas för att öka kvaliteten inom välfärdssektorn och inte till vinstuttag. De pengar vi betalar i skatt måste användas på absolut effektivaste sätt. Det kan aldrig accepteras att privata ägare tar ut stora vinster genom att göra avkall på kvaliteten inom välfärden eller genom att välja bort medborgare med större behov. Vår gemensamma välfärd ska vara till för alla på lika villkor. För att säkerställa att gemensamma resurser verkligen används för att förbättra kvaliteten måste det ställas högre kvalitetskrav på alla utförare inom den offentligt finansierade välfärden. Medborgare ska också ges rätt till insyn i verksamheten. Goda anställningsvillkor med kollektivavtal, meddelarskydd för personalen och deltagande i gemensamma utvärderingar och kvalitetsregister är andra krav som bör uppfyllas.

Vad vi anfört ovan bör riksdagen med bifall till motion Fi258 (S) som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:K230 av Roger Haddad (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regelverket kring kommunernas balansfonder bör ses över och en ny regel införs om att kommuner i sämre ekonomiska tider ska kunna använda de resurser som kommunen sparar för de satsningar som krävs.

2010/11:Fi204 av Mats Gerdau och Cecilia Widegren (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av lagen för att främja avknoppning av kommunal verksamhet och underlätta för personalen att ta över verksamheten.

2010/11:Fi211 av Carina Hägg (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att uppdra åt Ekonomistyrningsverket att utvärdera överföringen av skattemedel i form av vinster i icke-offentliga företag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringens årliga skrivelse om utvecklingen i den kommunala sektorn fortlöpande bör redogöra för överföringen av skattemedel i form av vinster i icke-offentliga företag.

2010/11:Fi213 av Lars Ohly m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en kommission med uppdrag att utreda privatiseringarnas samhällsekonomiska och sociala konsekvenser.

2010/11:Fi221 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sommarjobb för gymnasieelever.

2010/11:Fi227 av Fredrik Schulte (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förändra regelverket för avknoppningar.

2010/11:Fi234 av Malin Löfsjögård och Jessica Rosencrantz (båda M):
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om momscompensation.

2010/11:Fi235 av Malin Löfsjögård m.fl. (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändring av skatteutjämningsystemet.

2010/11:Fi236 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över hur det går att lagstifta om ett förbud mot avgiftsfinansiering av myndighetsutövning.

2010/11:Fi237 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kommunerna bör kunna reglera sina resultat mellan åren via en resultatutjämningsfond.

2010/11:Fi243 av Lennart Axelsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om användningen av våra skattepengar.

2010/11:Fi258 av Sven-Erik Österberg m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdsverksamheter.

2010/11:N323 av Kent Persson m.fl. (V):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om starka kommuner och utvecklingskraft.